Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

DOI:10.17951/sb.2015.9.281
Studia Białorutenistyczne 9/2015 Językoznawstwo

Marcin Kojder

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (Polska)
Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (Poland)

E-mail: mkojder@poczta.umcs.lublin.pl

Nazwiska patronimiczne z formantem *-uk* w inskrypcjach nagrobnych na wybranych cmentarzach na południowym Podlasiu

Патранімічныя прозвішчы з канчаткам -ук у надмагільных надпісах на выбраных могілках паўднёвага Падляшша

*Patronymic surnames with suffix **-uk** in tombstone inscriptions on selected cemeteries on the southern Podlasie region*

Teren pograniczny między Wieprzem i Bugiem już w okresie plemiennym i wczesnopaństwowym był niejednolity pod względem etnicznym. Zamieszkiwały go zarówno plemiona polskie, jak i ruskie, tworząc dość szeroką strefę kontaktów i wzajemnych wpływów[1]. W wyniku wielowiekowego współistnienia dwóch etnosów ziemie stanowiące historyczne pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie były w przeszłości terenem styku dwóch kręgów kulturowych: wschodniosłowiańskiego z bizantyjską tradycją chrześcijańską i cyrylickim alfabetem oraz zachodniosłowiańskiego z rzymskokatolicką religią i łacińskim alfabetem. W rezultacie przynależności administracyjnej i państwowej (m.in. przemianowanie chełmskiej diecezji prawosławnej na diecezję greckokatolicką po podpisaniu unii brzeskiej), od połowy XVI wieku na badanym terenie funkcjonowała łacińska tradycja kancelaryjna. Od XIX wieku, w wyniku przynależności do Królestwa Kongresowego, a po roku 1832 jako części składowej Imperium Rosyjskiego, na badanym terytorium obowiązywała administracja carska, z rosyjskim językiem kancelaryjnym i rosyjskim alfabetem (przed reformą)[2].

[1] M. Kojder, *Antroponimia historyczna starostwa hrubieszowskiego w XII i XVIII wieku*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2014, s. 10.

[2] M. Kojder, *Imiona męskie w inskrypcjach nagrobnych wybranych cmentarzy wschodniej Lubelszczyzny*, [w:] *Cmentarze po obu stronach Bugu*, red. H. Arkuszyn, F. Czyżewski, A. Dudek-Szumi-

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

Podstawę materiałową niniejszego artykułu stanowią nazwiska występujące w inskrypcjach nagrobnych na cmentarzach w Bereściu, Hannie, Holeszowie, Kodeńcu i Wyrykach. Opracowane inskrypcje pochodzą z XX wieku, datowane są na lata 1905–2011.

Badane terytorium, jako obszar pograniczny i etnicznie zróżnicowany, jest wyjątkowo interesujący dla onomasty. Interpretacja zjawisk językowych na terenach pogranicznych niesie ze sobą określone trudności, bowiem w badaniach należy uwzględnić nie tylko stronę lingwistyczną, ale w równym stopniu uwarunkowania ekstralingwistyczne, np. historyczno-polityczne, społeczno-ekonomiczne, etniczne i wyznaniowe[3]. „Pogranicze […] jest bardzo złożone i nie poddaje się tak jednoznacznym uogólnieniom. […] Cmentarz jako znak kultury dokumentuje najlepiej tę złożoność”[4].

Zróżnicowanie etniczne miało wpływ na wytworzenie się specyficznej sytuacji wyznaniowej miejscowej ludności. Ludność polska przyjęła chrześcijaństwo w obrządku łacińskim, zaś ruska – chrześcijaństwo w obrządku wschodnim. Po unii brzeskiej znaczna część wiernych Cerkwi prawosławnej przeszła do Kościoła greckokatolickiego, a Cerkiew prawosławna zachowała tylko swoje główne ośrodki.[5] Zmiana nastąpiła po likwidacji Kościoła greckokatolickiego przez władze carskie w 1875 roku. W 1876 roku w powiecie chełmskim Cerkiew prawosławna liczyła 32903 wyznawców, Kościół katolicki – 31337, protestanci – 9214 (głównie koloniści niemieccy) i izraelici – 8731[6]. Tenże słownik tak charakteryzuje sytuację etniczno-społeczną ówczesnego powiatu chełmskiego: „Ludność tutejsza co do pochodzenia składa się z Rusinów, stanowiących klasę włościan i Polaków (więksi właściciele, urzędnicy, rzemieślnicy). Lud mówi narzeczem małoruskiem (tak zwanem chachłackiem) z wielką przymieszką polskich wyrazów. Ciemny, biedny, nieradny lecz uczciwy i trzeźwy. W r. 1876 ogólna ludność wynosiła 81869 dusz; w tej liczbie 514 szlachty, 78 drobnej szlachty, 1116 kupców i przemysłowców, reszta włościanie i drobni mieszczanie”[7].

Oba żywioły etniczne od stuleci współistniały i wytworzyły stan wspólnoty przy jednoczesnym zachowaniu odrębności języka i wyznania. Obok nich osobliwą grupę

gaj, Włodawa–Lublin: Towarzystwo Popularyzacji Piękna Polesia i Zakład Filologii Ukraińskiej UMCS, 2014, s. 204.

3 Por. F. Czyżewski, S. Gala, *Zagadnienie pogranicza językowego na przykładzie nazwisk włodawskich* [w:] *Systemy onomastyczne w słowiańskich gwarach mieszanych i przejściowych*, red. S. Warchoł, „Rozprawy Slawistyczne”, t. 7, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1993, s. 113–136; S. Warchoł, *Specyfika gwar mieszanych i przejściowych na terenach etnicznie zróżnicowanych*, [w:] *Gwary mieszane i przejściowe na terenach słowiańskich*, red. S.Warchoł, „Rozprawy Slawistyczne”, t. 6, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1993, s. 349–354.

4 F. Czyżewski, *Antroponimia pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego w świetle inskrypcji nagrobnych*, część 1*, Słownik nazwisk*, Lublin: Wydawnictwo Polihymnia, 2013, s.VIII.

5 *Ibid.*, s. XVI.

6 *Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. F. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski, t. 1, Warszawa: Nakładem F. Sulimierskiego i W. Walewskiego, 1880, s. 556.

7 *Ibidem.*

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

osadniczą stanowili Rosjanie. Obecność tej narodowości była uwarunkowana historycznie i związana była z tym, że badane ziemie znajdowały się pod zaborem rosyjskim. Rosyjskie osadnictwo było w znacznej mierze powiązane z administracją państwową, kościelną, oświatową i wojskową. Z tego powodu Rosjan cechowała okresowość i obcość. Pozostawali oni poza polsko-ruską wspólnotą etniczną[8]. Złożona struktura etniczno-wyznaniowa badanego terenu ma odbicie w systemie onimicznym – nie tylko antroponimicznym, będącym przedmiotem niniejszych rozważań, ale również toponimicznym. Funkcjonowanie różnych kategorii onimów na terenach niejednolitych etnicznie od lat znajduje się w sferze zainteresowań naukowych językoznawców, zarówno na płaszczyźnie historycznej, jak i współczesnej.

Podstawowe typy morfologiczne nazwisk polskich ustaliły się do końca XV wieku[9]. Na szeroko rozumianym pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim typy te nie odbiegały od podstawowych typów zwyczajowych nazwisk polskich[10]. Jednym z podstawowych sposobów identyfikowania jednostki było wskazywanie na jej przynależność do grupy plemiennej lub rodu poprzez podkreślenie relacji syn < ojciec. Semantyczna kategoria patronimiczna funkcjonowała już na gruncie prasłowiańskim i realizowana była przez formant **-it'ъ*, którego kontynuatorem na gruncie polskim był formant *-ic*, rozszerzony później, w dobie średniowiecznej, o elementy morfologiczne *-ow/-ew*. W XVII wieku pod wpływem ruskim wygłosowe *c* przechodzi w *cz*[11]. W XVI wieku regionalnie wzrasta ilość formantów tworzących formacje patronimiczne, głównie z podstawowym *-k-*[12] i „rozpoczął się proces wychodzenia z użycia dawnego typu patronimików na *-owic/-ic* i zastępowania ich formacjami z sufiksami zdrobniałymi"[13]. Sufiksy z podstawowym *-k-* w połączeniu z podstawami antroponimicznymi pełnią dwie funkcje. Nadają imionom, zgodną z ich pierwotnym deminutywno-ekspresywnym charakterem, formę hipokorystyczną. Nazwy osobowe otrzymują wartość ekspresywną ze względu na cechę charakterystyczną, aktualną w momencie nominacji. Bardzo wcześnie formanty z podstawowym *-k-* zaczęły wnosić do derywatów znaczenie patronimiczności, a w średniowieczu doszło do ich rozbudowania poprzez wchłonięcie głoski tematycznej lub przyjęcie końcówek rodzajowych[14]. Proces dziedziczenia

[8] F. Czyżewski, *op. cit*, s. X.

[9] Z. Kaleta, *Nazwisko w kulturze polskiej*, Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, 1998, s. 39.

[10] L. Dacewicz, *Historia nazwisk na kresach północno-wschodnich Rzeczypospolitej* (*XVI–XVIII w.*), Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2014, s. 64.

[11] Z. Klemensiewicz, *Historia języka polskiego*, Warszawa: PWN, 1974, s. 64.

[12] H. Borek, U. Szumska, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do roku 1740*, Warszawa: PWN, 1976, s. 40.

[13] K. Rymut, *Staropolskie formacje na -czyk*, [w:] *Idem*, *Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*, „Prace Instytutu Języka Polskiego" 2003, 118, Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, s. 93.

[14] A. Sieradzki, *Poznańskie derywaty nazwiskowe XVI–XVIII wieku*, Poznań: Wydawnictwo Rys, 2013, s. 104.

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

nazwisk patronimicznych powodował ich leksykalizację i utworzenie formalnych modeli nazwiskotwórczych[15].

Formanty patronimiczne z podstawowym *-k-* funkcjonowały również na terenach zamieszkałych przez ludność ruską. Z początku był to formant *-ik*, potem, w 2. poł. XVI wieku pojawia się sufiks *-uk*. Sufiks ten traktowany jest w antroponimii polskiej jako genetycznie ruski, chociaż badacze wskazują także na jego turecko-tatarskie lub bałtosłowiańskie pochodzenie[16]. Przyrostek ten nie występował w językach słowiańskich przed XV wiekiem. Pojawił się w nich w wyniku procesów etnoonomastycznych zachodzących na obszarze Wielkiego Księstwa Litewskiego[17]. Na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim był już notowany w XVI wieku[18]. Początkowo służył do tworzenia deminutywnych form imion (np. *Kostiuk* < *Konstanty*), później urabiał odojcowskie formacje patronimiczne od imienia ojca (np. *Iwaniuk* < *Iwan*) lub nazw odapelatywnych (np. *Kowaluk* < *Kowal*). W gwarach pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego sufiks *-uk* służył i nadal służy do tworzenia nazw istot niedorosłych, (np. *psiuk* < *pies*, *gęsiuk* < *gęś*) [19]. Analogicznie do terytorium polskiego, formanty z podstawowym *-k-* wypierały formant *-owicz/-ewicz*. Szczególnie ekspansywny był w tym zakresie formant *-uk*, który w XVIII wieku staje się typowy dla antroponimii pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego, zajmując dominującą pozycję.[20] W tym czasie zaczyna pełnić funkcję modelowego wykładnika morfologicznego i jest dodawany do funkcjonujących już nazw osobowych. W procesie „ulepszania" nazwisk odapelatywnych rola formantu *-uk* ogranicza się do warstwy chłopskiej – jest dodawany do nazw zawodów i przezwisk[21].

Nazwiska patronimiczne na *-uk* w znacznej większości w podstawach zawierały imiona, w tym deminutywne formy imion cerkiewnych, tworzonych za pomocą de-

[15] *Ibid.*, s. 82.

[16] P. P. Czuczka, *Do pochodżennia i znaczennia ukrajińskych imennykowych utworeń z sufiksamy -uk, -czuk*, [w:] *Tezy dopowidej i powidomłeń XVII naukowoji konferencii. Serija fiłołohiczna*, Użhorod: Użhorodśkyj derżawnyj uniwersytet, 1963, s. 70–71; B. Lindert, *Formanty -(i)uk, -czuk w językach wschodniosłowiańskich*, „Z Polskich Studiów Slawistycznych", seria 4: Językoznawstwo, Warszawa: PWN, 1972, s. 81–87; L. Bednarczuk, *Stosunki etnolingwistyczne na obszarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. Zarys problematyki*, [w:] *Dzieje Lubelszczyzny*, t. 6: *Między Wschodem a Zachodem*, cz. 4: *Zjawiska językowe na pograniczu polsko-ruskim*, red. J. Bartmiński, M. Łesiów, Lublin: Lubelskie Towarzystwo Naukowe, 1992, s. 64; L. Dacewicz, *Rola sufiksu -uk w kulturze nazewniczej Podlasia*, [w:] *Munuscula Linguistica. In Honorem Alexanderae Cieslikowa Oblata*, red. K. Rymut, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN, 2006, s. 157.

[17] L. Bednarczuk, *op. cit*, s. 64.

[18] L. Dacewicz, *Rola…*, s. 157.

[19] Eadem, *Historia…*, s. 78–79.

[20] Eadem, *Rola…*, s. 158; Eadem, *Historia…*, s. 108–109; M. Kojder, *Imiona…*, s. 66; M. Sajewicz, *Nazwiska patronimiczne z formantem -uk w powiecie hajnowskim na Białostocczyźnie na tle ogólnopolskim*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2013, s. 651–652.

[21] L. Dacewicz, *Rola…*, s. 158.

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

rywacji sufiksalnej lub innych środków derywacyjnych (ucięć części początkowej, środkowej lub końcowej imion)[22]. „Tego typu procesy zachodziły w obrębie imion cerkiewnych, które na obszarze prawosławia w ten sposób były adaptowane do języków i gwar wschodniosłowiańskich i utrwaliły się w nazwiskach”[23]. Znacznie mniej nazwisk powstało na bazie przezwisk (apelatywów). Należy podkreślić, że nazwiska odapelatywne na *-uk* mogły być zarówno genetycznie patronimiczne, jak i powstawać w wyniku działania formalnego modelu słowotwórczego, który wytworzył się w tej klasie patronimików w wyniku stopniowej leksykalizacji[24]. Przewaga podstaw imiennych nad apelatywnymi była charakterystyczna nie tylko dla terenów niejednolitych etnicznie, ale także dla terytorium rdzennie polskiego[25].

Analizie poddano 372 inskrypcje nagrobne z badanych cmentarzy, zawierające 89 nazwisk patronimicznych z formantem *-uk*. Analizowany materiał antroponimiczny został podzielony na kategorie ze względu na motywującą podstawę, z uwzględnieniem jej charakteru językowego (apelatyw – nazwa własna)[26]. Wydzielono następujące kategorie analizowanych nazwisk: a. nazwiska utworzone od baz proprialnych (odimienne, odetniczne, odmiejscowe); b. nazwiska utworzone od baz apelatywnych (charakteryzujące, odzawodowe).

Najważniejszą kategorią, do której należy znaczna większość badanych nazwisk, jest grupa nazwisk utworzonych od baz proprialnych (75 nazwisk). Wśród nich największą grupę stanowią nazwiska odimienne. Imiona w swojej podstawie ma aż 71 nazwisk: *Adamczuk* < Adam; *(Antoniuk)*[27] *Антонюк* < Anton; *(Artyszuk) Артишук* < Artysz; *(Bartoszuk) Бартошук* < Bartosz; *Chilczuk* < Chilko; *Chilimoniuk*, *Хилімонюк* < Chilimon; *Chomiuk* < Choma; *(Daciuk) Дацюк* < Dac; *Demczuk* < Demko; *Doroszuk* < Dorosz; *Gaponiuk*, *Haponiuk*, *Гапонюк* < Hapon; *(Hawryluk) Гаврилюк* < Hawryło; *Ignatiuk*, *Игнатюк* < Ignat; *Iwaniuk*, *Иванюк* < Iwan; *Jaremczuk* < Jarema; *Joszczuk* < Joszko; *(Juchymiuk) Юхымюк* < Juchym, *Jurczuk*, *Юрчук* < Jurko, *(Juszczuk) Ющук* < Juszko; *Karpiuk, Карпюк* < Karp; *Kaźmieruk, Kuźmieruk* < Kazimierz; *Kiryczuk* < Kiryk; *Klimczuk* < Klimko; *Kondraciuk*, *Kondratiuk* < Kondrat; *Korneluk, Корнелюк* < Kornel; *(Lenczuk) Ленчук* < Leńko; *(Lesiuk) Лъсюк* < Leszko; *Łukaszczuk* < Łukaszko; *Łukaszuk* < Łukasz; *Maksymiuk* < Maksym; *(Marczuk) Марчук* < Marko; *(Makaruk) Макарук* < Makar; *Marciszuk* < Marcisz; *Martyniuk* < Martyn; *Matczuk* < Matko; *(Mikitiuk) Микитюк* < Mikita; *(Michaluk) Михалюк* < Michał; *(Moniuk) Монюк* < Mońko; *Naumiuk* < Naum; *Niczyporuk* < Niczypor; *Niestieruk* < Niestier; *Nikoniuk*, *Nykoniuk*, *Никонюкъ* < Nikon; *Oksytiuk* < Oksyt; *(Oleksiuk)*

[22] L. Dacewicz, *Historia…*, s. 98; M. Kojder, *Antroponimia…*, s. 37–38.
[23] L. Dacewicz, *Historia…*, s. 98.
[24] Por. A. Sieradzki, *op. cit.*, s. 82; L. Dacewicz, *Historia…*, s. 98–99.
[25] Por. M. Magda-Czekaj, *Wybrane typy słowotwórcze nazwisk okresu średniopolskiego w ujęciu historyczno-społecznym*, Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, 2011, s. 177.
[26] H. Borek, U. Szumska, *op. cit.*, s. 57.
[27] W przypadku poświadczenia nazwiska wyłącznie w formie cyrylickiej w nawiasie okrągłym podawana jest odpowiednia forma polska.

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

Олексюк < Oleksa; *(Oryniuk) Оринюк, Uryniuk*, *Уринюк* < Uryna; *Osypiuk* < Osyp; *Panasiuk* < Panas; *Paraciuk* < Paraska; *Pawliczuk* < Pawlik; *Pawluczuk*, *Павлючук* < Pawło; *(Pawluk) Павлюк* < Pawlik; *(Patejuk) Патеюк* < Patej; *Pietruczuk*, *Петручук* < Petruk; *Romaniuk*, *Романюк* < Roman; *Romańczuk* < Romanko; *Sacharczuk* < Sacharko; *Samczuk* < Samko; *Samojluk*, *Самойлюк* < Samojło; *(Samoluk) Самолюк* < Samojło; *(Sydorczuk) Сидорчук* < Sydorko; *(Sydoruk) Сидорук* < Sydor; *Sołomoniuk* < Sołomon; *(Szymczuk) Шимчук* < Szymko; *Trochimiuk*, *Трохимук*, *Трохимюк*, *Трохімюк* < Trochym; *(Ulianiuk) Улянюк* < Iulian; *Waseńczuk*, *Васенчук* < Waseńko; *Wasylczuk* < Wasylko; *Wawryszczuk* < Wawryszko; *Wawryszuk* < Wawrysz; *(Zaniuk) Занюк* < Zań; *Zarczuk*, *Зарчук*, *Зарчукъ* < Zarko.

Kolejną grupą wśród nazwisk utworzonych od baz proprialnych stanowią nazwiska odetniczne. Nazwy etniczne zidentyfikowano w podstawach 3 nazwisk: *Litwiniuk* < Litwin ‘Litwin, Poleszuk, Białorusin’, *Mazuruk* < Mazur ‘Polak’, *Niemczuk, Немчук* < Niemiec.

Jedno nazwisko zawiera w swojej podstawie nazwę miejscową: *(Rożańczuk) Рожаньчук* < n.m. Różanka, gm. Włodawa.

Znacznie mniej liczna jest kategoria nazwisk patronimicznych na *-uk* utworzonych od baz apelatywnych. Zawiera ona 14 nazwisk, które podzielono na dwie podgrupy: odapelatywne nazwiska charakteryzujące (powstałe od przezwisk) oraz nazwiska odzawodowe.

Do podgrupy nazwisk charakteryzujących włączono 7 nazwisk: *Atłasiuk* < atłas, *(Liwczuk) Лівчук* < ap. ukr. *лівий* ‘lewy, dziecko z nieprawego łoża łoża’ lub ‘człowiek fałszywy, niesprawiedliwy, zły’, *(Łopatiuk) Лопатнюк* < :ap. *лопата* ‘łopata’, *Prudawczuk* < ukr. dial. ap. prudaw ‘3 os. l. poj. czasu przeszłego czasownika *prudaty*’ lub ukr. *прудкий* ‘szybki, prędki, bystry’ [Hrin], *Szkoweluk* (podstawa niejasna), *Żyhaluk* < ukr. ap. *жигало* ‘metalowy pręt do wypalania otworów w drewnie’, *(Żarczuk) Жарчук* < ukr. ap. *жарко* ‘gorąco’.

Również 7 nazwisk zakwalifikowano jako nazwiska odzawodowe: *Kowalczuk* < kowal, *Kowaluk* < kowal, *Kucharuk* < kuchar ‘kucharz’, *Masztaleruk* < masztaler ‘masztalerz’, (Tkaczuk) *Ткачук* < tkacz, *Tokaruk* < tokar ‘tokarz’, *Winniczuk* < winnik ‘gorzelnik’.

Z ogólnej liczby 89 nazwisk patronimicznych z formantem *-uk* 75 ma podstawy odonimiczne (84%), w tym 71 ma podstawy odimienne (80%), 3 odetniczne (3%) i 1 odmiejscowe (1%). Podstawy apelatywne zidentyfikowano w 14 nazwiskach (16%) – w 7 odprzezwiskowych (8%) i 7 odzawodowych (8%). Statystyki kształtują się podobnie, jeżeli weźmiemy pod uwagę liczbę nosicieli poszczególnych typów nazwisk. Spośród 372 inskrypcji nazwiska odonimiczne wystąpiły w 326 inskrypcjach (93%), w tym odimienne w 324 (87%), odetniczne w 19 (5%) i odmiejscowe w 3 (0,8%). Nazwiska odapelatywne stwierdzono w 26 inskrypcjach (7%) – w 10 odprzezwiskowe (2,7%) i w 16 odzawodowe (4,3%).

Nazwiska patronimiczne z formantem *-uk*, które występują w badanych inskrypcjach, w znacznej większości powstały od tradycyjnych imion wschodniosłowiańskich, głównie pochodzenia greckiego, rzadziej hebrajskiego, łacińskiego lub słowiań-

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

skiego[28]. Na terenie Pobuża, które od wieków było zasiedlone zarówno przez ludność zachodniosłowiańską (polską), jak i wschodniosłowiańską (ruską), należącą do odmiennych kręgów kulturowych, funkcjonowały dwa kanony imiennicze. „Zarówno Kościół rzymskokatolicki, jak i Kościoły wschodnie wykorzystywały te same imiona chrześcijańskie, jednak inne były szlaki przejmowania ich do języków narodowych. Język polski przejmował je drogą zapożyczeń łacińskich oraz z języków zachodnioeuropejskich lub języka czeskiego, zaś język ruski poprzez zapożyczenia greckie i liturgiczny język staro-cerkiewno-słowiański. Należy zwrócić uwagę, że imiona kanonu wschodniego już wcześniej uległy slawizacji na gruncie południowosłowiańskim. W wyniku tych procesów, każdy z języków wytworzył własne, typowe odmiany fonetyczne imion, np.: *Bazyli* // *Wasyl*, *Hawryło* // *Gabriel*, *Grzegorz* // *Hryhorij*, *Jan* // *Iwan*, *Ławretntij* // *Wawrzyniec*, *Tomasz* // *Choma*, *Paweł* // *Pawło*, *Piotr* // *Petro*"[29].

Cechą charakterystyczną imiennictwa na terenach zamieszkałych przez ludność ruską było wykorzystywanie skróconych form imion kanonicznych, często znacznie od nich odbiegających fonetycznie i morfologicznie. W dobie formowania się nazwisk na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim w oficjalnej identyfikacji ludności używano skróconych form imion zaadaptowanych do systemów językowych. Adaptacja ta polegała na skracaniu (ucięciach części początkowej, środkowej lub końcowej) oraz adaptacji fonetycznej imion kanonicznych, często wielosylabowych i obco brzmiących. Proces ten był powszechny na obszarze prawosławia i spowodował utrwalenie w nazwiskach patronimicznych tych skróconych form imion kanonicznych[30]. Stąd w podstawach badanych nazwisk identyfikujemy skrócone formy imion: *Anton* < Antonij; *Artysz* < Artemij; *Chilko* < Chilimon; *Dac* < Daniił; *Demko* < Damian; *Dorosz* < Dorofiej; *Gapon*, *Hapon* < Agafon; *Hawryło* < Gawriił; *Jarema* < Jeremija; *Joszko* < Iosyf; *Juchym* < Eufimij; *Jurko* < Jurij; *Juszko* < Eufimij; *Kiryk* < Kiriłł; *Klimko* < Kliment; *Leńko* < Leontij; *Leszko* < Aleksij; *Matko* < Matwiej; *Mońko* < Moisiej; *Niczypor* < Nikifor; *Oksyt* < Awksientij; *Oleksa* < Aleksij; *Osyp* < Iosif; *Panas* < Afanasij; *Patej* < Ipatij; *Sachar* < Zacharija; *Samko*, *Samojło* < Samuił; *Sydor* < Isidor; *Szymko* < Simon; *Trochim* < Trofim; *Waseńko*, *Wasyl* < Wasilij; Wawrysz < Ławrentij; *Zań* < Zinon; *Zarko* < Łazarij.

Cechą charakterystyczną antroponimii Podlasia, w tym badanego terytorium, jest duży udział nazwisk odimiennych, zawierających w swej strukturze wiele form hipokorystycznych, z wyraźną przewagą imion wschodniosłowiańskich. W tych nazwiskach odbijają się dawne stosunki społeczne oraz dawna kultura imiennicza. Liczne nazwiska z formantem patronimicznym *-uk* utworzone od struktur deminutywno-hipokorystycznych, będących typowym sposobem identyfikacji ludności chłopskiej

[28] Por. M. Sajewicz, *op. cit.*, s. 654.
[29] M. Kojder, *Antroponimia*…, s. 28.
[30] Por. L. Dacewicz, *Historia*…, s. 98; M. Kojder, *Antroponimia*…, s. 37–38; M. Sajewicz, *op. cit*., s. 654; B. Tichoniuk, *op. cit.*, s. 41.

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

pochodzenia ruskiego, świadczą o przewadze tej warstwy społecznej i etnicznej na Podlasiu, szczególnie na badanym terytorium, gdzie dominowały królewszczyzny[31].

Formant patronimiczny *-uk* pełnił ważną rolę w formowaniu się systemu imienniczego na Podlasiu. Aktywnie zwiększał swoją frekwencję, stając się wykładnikiem coraz większej liczby kategorii antroponimicznych – od hipokorystycznych form imion, poprzez patronimy, następnie nazwiska, aż do funkcji strukturalnej – formalnego modelu słowotwórczego, służącego do „ulepszania" nazwisk odapelatywnych.

Słownik nazwisk patronimicznych z formantem *-uk* w inskrypcjach nagrobnych z cmentarzy w Bereściu, Hannie, Holeszowie, Kodeńcu i Wyrykach

Zasady redakcji

1. Materiał egzemplifikacyjny podawany jest w porządku alfabetycznym w języku polskim.

2. Hasło stanowi nazwisko w języku polskim w formie mianownika liczby pojedynczej. W przypadku inskrypcji zapisanych wyłącznie cyrylicą (braku nazwiska w inskrypcji zapisanej w języku polskim) zostały utworzone formy nazwisk w języku polskim i umieszczone w nawiasie okrągłym.

3. W przypadku występowania tego samego nazwiska w inskrypcjach zapisanych w języku polskim i cyrylicą wszystkie formy tego nazwiska włączone są do jednego hasła.

4. Materiał dowodowy podany jest z zachowaniem formy zapisu z inskrypcji wraz z podaną frekwencją (brak podanej frekwencji oznacza pojedyncze potwierdzenie) oraz lokalizacją geograficzną i chronologiczną. W przypadku braku daty śmierci z powodu zatarcia lub formy inskrypcji, lokalizacja jest opuszczona.

5. W każdym haśle podana jest motywacja nazwiska w postaci nazwy osobowej (odpowiedniej formy imienia), nazwy miejscowej, etnonimu lub apelatywu.

Wykaz cytowanej literatury

ArkS – Arkuszyn Hryhorij Lewkowych, *Słownyk wariantów własnych imen piwniczno-zachidnoji Ukrajiny*, Łuck: Wołyńskyj nacionalnyj uniwersytet im. Ł. Ukrajinky, 2009.

Hrin – Hrinczenko Borys Dmytrowycz, *Słowar' ukrajińskoji mowy*, т. 1–4, Kyjiw: Wydawnyctwo Akademiji Nauk Ukrajinskoji RSR, 1958.

MalI – Malec Maria, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, 1994.

SajN – Sajewicz Michał, *Nazwiska patronimiczne z formatem -uk w powiecie hajnowskim na Białostocczyźnie na tle ogólnopolskim*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2013.

[31] Por. L. Dacewicz, *Rola…*, s. 158.

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

SHNOB – *Słownik historycznych nazw osobowych Białostocczyzny*, red. Zofia Abramowicz, Lilia Citko, Dacewicz Leonarda, t. 1–2, Białystok: Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu w Białymstoku, 1998.

SUI – Trijniak Iwan Iwanowycz, *Słownyk ukrajińśkych imen*, Kyjiw: Wydawnyctwo „Dowira", 2005.

SSUP – Red'ko Julian, *Słownyk suczasnych ukrajińśkych імен*, t. 1–2, Lwiw: Naukowe Towarystwo im. T. Szewczenka, 2007.

Tym – Tymczenko Jewhen Konstiantynowycz, *Materiały do słownika pysemnoji ta knyżnoji ukrajińśkoji mowy XV–XVIII stolitt*', kn. 1–2, Kyjiw: Wydawnyctwo Instytutu ukrajinskoji mowy NANU, 2002.

Wykaz skrótów

ap. – apelatyw
cerk. – cerkiewny
dial. – dialektalny
im. – imię
n.m. – nazwa miejscowa
pol. – polski
ukr. – ukraiński

Adamczuk Holeszów 2009 : im. Adamko (:im. Adam) [MalI]
(Antoniuk) Антонюк (2) Kodeniec 1939 :im. Anton [MalI]
Atłasiuk (2) Kodeniec 1943, 1947 :ap. atłas
(Artyszuk) Артишук Wyryki 1936 :im. Artysz (: cerk. Artemij) [MalI, SUI]
(Bartoszuk) Бартошук (2) Kodeniec 1926 : im. Bartosz [MalI]
Chilczuk (3) Holeszów 1927, 1979 1988 :im. Chilko (: cerk. Chilimon, Filemon) [MalI, SUI]
Chilimoniuk (2) Kodeniec 1926, 1944 **Хилімонюк** Kodeniec 1939, :im. Chilimon (: cerk. Chilimon, Filemon) [MalI, SUI]
Chomiuk (2) Kodeniec 2010 :im. Choma [MalI, SUI]
(Daciuk) Дацюк (2) Wyryki 1937, 1938 :im. Dac (:cerk. Daniił, ukr. Danyło) [MalI, SUI]
Demczuk (4) Kodeniec 2005, 2006 : im. Demko (:cerk. Damian, ukr. Demjan) [MalI, SUI]
Doroszuk (2) Hanna 1922 : im. Dorosz (:cerk. Dorofiej) [MalI, SUI]
Gaponiuk (3) Holeszów 1938, 1958, 1965 :im. Hapon (:cerk. Agafon) [MalI, SUI], por. **Haponiuk**
Haponiuk (9) Holeszów 1944, 1944, 1972, 1973, 1975, 1981, 1993, 2003 **Гапонюк** Holeszów 1965, :im. Hapon (:cerk. Agafon) [MalI, SUI]
(Hawryluk) Гаврилюк Hanna 1939 : im. Hawryło (:cerk. Gawriił, ukr. Hawryło) [MalI, SUI, SajN]
Ignatiuk (2) Hanna 1925, 1941 **Игнатюк** Hanna 1931 :im. Ignat (:cerk. Ignatij) [MalI, SUI]
Iwaniuk (5) Kodeniec 1940, 1999, 2011, Wyryki 1905 **Иванюк (2)** Wyryki 1923, 1931 :im. Iwan [MalI, SUI]

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

Jaremczuk (2) Holeszów 1991, 2007 : im. Jaremko (:cerk. Jeremija, ukr. Jarema) [MalI, SUI]
Joszczuk (4) Kodeniec 1976, 1978, 1986, 1992 : im. Joszko (:cerk. Iosif) [MalI, SUI]
(Juchymiuk) Юхымюк (3) Kodeniec 1915, 1926 :im. Juchym (:cerk. Eufimij) [MalI, SUI]
Jurczuk (7) Holeszów 1914, 1977, 1986, 1996, 1997, 2003, 2009, **Юурчук** Holeszów 1921 :im. Jurko (:cerk. Jurij) [MalI, SUI]
(Juszczuk) Ющука Kodeniec 1927 :im. Juszko (:cerk. Eufimij) [MalI, SUI]
Karpiuk (9) Holeszów 1934, 1990, 1990, 2002, 2002, 2008, Kodeniec 1944, 1980, 1983, **Карпюк (2)** Kodeniec 1915, 1941 :im. Karp [MalI, SUI]
Kaźmieruk (4) Holeszów 1951, 1972, 1990 :im. Kazimierz [MalI]
Kiryczuk Hanna 1987 :im. Kiryk (:cerk. Kiriłł) [MalI, SUI]
Klimczuk Kodeniec 1992 : im. Klimko (:cerk. Kliment) [MalI, SUI]
Kondraciuk (3) Holeszów 1993, 2006, 2011 :im. Kondrat (:cerk. Kondratij) [MalI, SUI]
Kondratiuk (2) Hanna 1941, 1944 :im. Kondrat (:cerk. Kondratij) [MalI, SUI]
Korneluk (3) Kodeniec 1980, 1996, 2003, **Корнелюк (3)** Kodeniec 1933, 1936 : im. Kornel (:cerk. Kornilij) [SUI]
Kowalczuk (4) Holeszów 1991, 1994, Kodeniec 1944, 1964 :ap. kowalko, kowal
Kowaluk (3) Kodeniec 1922, 1942, 1953 :ap. kowal
Kucharuk Kodeniec :ukr. ap. kuchar ‘kucharz’ Hrin
Kuźmieruk Holeszów :im. Kuźmierz, :im. Kaźmierz (: Kazimierz) [MalI], por. **Kaźmieruk**
(Lenczuk) Ленчук Bereść 1939 :im. Leńko (:cerk. Leontij) [SajN, SUI]
(Lesiuk) Лѣсюк Wyryki 1926 :im. Leśko (:cerk. Aleksiej) [SajN, SUI]
Litwiniuk (16) Holeszów 1943, 1952, 1973, 1984, 1988, 1988, 1989, 1990, 1999, 2000, 2003, 2005 et. Litwin ‘Litwin, Poleszuk, Białorusin’ [SSUP]
(Liwczuk) Лівчук Holeszów 1933 : ap. ukr. лівий ‘lewy, dziecko z nieprawego łoża’ [SSUP] lub лівий ‘człowiek fałszywy, niesprawiedliwy, zły’ [Tym]
(Łopatiuk) Лопатнюк Kodeniec 1934 :ap. лопата ‘łopata’ [Hrin]
Łukaszczuk Kodeniec 1969 :im. Łukaszko (:cerk. Łuka, ukr. Łukasz, pol. Łukasz) [MalI, SUI]
Łukaszuk Kodeniec 1948 :im. Łukasz (:cerk. Łuka, ukr. Łukasz, pol. Łukasz) [MalI, SUI]
(Makaruk) Макарук (4) Wyryki 1933, 1933, 1939, 1939 :im. Makar [MalI, SUI]
Maksymiuk (10) Holeszów 1921, 1926, 1933, 1984, 1984, 1992, 1994, 2003 : im. Maksym (:cerk. Maksim) [MalI, SUI]
Marciszuk Kodeniec 1980 :im. Marcisz (:Marcin) [MalI]
(Marczuk) Марчук Bereść 1944 : im. Marko (:Marek, cerk. Mark) [MalI, SUI]
Martyniuk (4) Holeszów 1938, 1939, 1980, 1994 :im. Martyn (:cerk. Martin, ukr. Martyn) [MalI, SUI]
Masztaleruk Holeszów 2010 ap. masztaler ‘masztalerz’ [SSUP]
Matczuk (6) Holeszów 1961, 1973, 1974, 2000, 2008, Kodeniec 1941 :im. Matko (:cerk. Matwiej)
Mazuruk (2) Holeszów 1921, 1925 :et. Mazur ‘Polak’ [Hrin, SSUP]
(Mikitiuk) Микитюк Bereść 1944 :im. Mikita [MalI, SUI]
(Mychal’uk) Михалюк Hanna :im. Mychajło (:cerk. Michaił, ukr. Mychajło) [MalI, SUI]
(Moniuk) Монюк Kodeniec 1933 :im. Mońko (:cerk. Moisiej) [MalI, SUI]

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

Naumiuk Kodeniec 1996 :im. Naum [MalI, SUI]
Niczyporuk (2) Holeszów 2007, 2010 :im. Niczypor (:cerk. Nikifor) [MalI, SUI]
Niemczuk Holeszów 1974, **Немчук** Holeszów 1996 :et. Niemiec [SSUP]
Niestieruk (3) Hanna 1972, Holeszów 2008 :im. Niestier (:cerk. Niestor) [MalI, SUI]
Nikoniuk Kodeniec 1944 :im. Nikon [MalI, SUI]
Nykoniuk (2) Kodeniec 1962, 1964, **Никонюкъ** Kodeniec 1915 :im. Nykon, por. **Nikoniuk**
Oksytiuk Hanna 1935 :im. Oksyt (:cerk. Awksientij) [SajN, SUI]
(Oleksiuk) Олексюк Holeszów 1928, Kodeniec 1934 :im. Oleksa (:cerk. Aleksij)
(Oryniuk) Оринюк Hanna 1944 :im. Oryna (:cerk. Irina) [SUI, SSUP]
Osypiuk (2) Holeszów 1932, 1944 :im. Osyp (:cerk. Iosif) [SajN, SUI]
Panasiuk (7) Holeszów 1939, 1996, 2000, 2011, 2011 Kodeniec 1976 :im. Panas (:cerk. Afanasij) [SajN, SUI]
Paraciuk (4) Kodeniec 2007 niejasne, może :im. Paraska (:cerk. Paraskiewa) por. nazwisko *Парацій* [SSUP]
(Patejuk) Патеюка Holeszów 1940 :im. Patej (:cerk. Ipatij) [SajN, SUI]
Pawliczuk Holeszów :im. Pawlicz, Pawlik, (:cerk. Pawieł) [MalI, SUI, SajN]
Pawluczuk (10) Holeszów 1946, 1945, 1973, 1987, 1998, Kodeniec 2004, 2007, **Павлючук (2)** Holeszów 1932, 1939, :im. Paweł, Pawło (:cerk. Pawieł) [MalI, SUI] por. **Pawluk**
(Pawluk) Павлюк Holeszów :im. Paweł, Pawło [MalI, SUI]
Pietruczuk (2) Holeszów 1990, 1992, **Петручук** Holeszów :Pietruk (:cerk Pietr) [SajN, SUI]
Prudawczuk Holeszów 1966 :ukr. dial. ap. *prudaw* '3 os. l. poj. czasu przeszłego czasownika *prudaty*' lub прудкий 'szybki, prędki, bystry' [Hrin]
Romańczuk (3) Holeszów 1942, 1977, 1978 :im. Romanko (:cerk. Roman) [MalI, SUI]
Romaniuk (17) Holeszów 1923, 1942, 1942, 1965, 1984, 1985, 1986, 1990, 1990, 1991, 1991, 1992, 1993, 1997, 2005, **Романюк (5)** Bereść, Wyryki 1927, 1928, 1936, Holeszów 1930 :im. Roman [MalI, SUI]
(Rożańczuk) Рожаньчук (3) Wyryki 1925, 1942, 1943 :n.m. Różanka, gm. Włodawa
Sacharczuk (2) Kodeniec 1980, 1988 :im. Sacharko (: cerk. Zacharija) [SajN, SUI]
Samczuk (19) Holeszów 1935, 1943, 1973, 1983, 1985, 1987, 1989, 1990, 1992, 1992, 1993, 1995, 1998, 2007, 2009, 2010 :im. Samko (:cerk. Samuił) [SajN, SUI]
Samojluk (5) Holeszów 1969, 1988, 1991, 2004, 2005, **Самойлюк (2)** Holeszów 1936, 1937 :im. Samojło (:cerk. Samuił, ukr. Samojło) [SajN, SUI]
(Samoluk) Самолюк Holeszów 1943 :im. Samojło (:cerk. Samuił,) [SajN, SUI] por. **Samojluk**
Sołomoniuk (4) Kodeniec 1982, 1985, 2008 :im. Sołomon [SSUP]
(Sydoruk) Сидорук (3) Hanna 1922, 1943, 1945, **Сидоруковъ** Wyryki 1913 :im. Sydor (cerk. Isidor) [SajN, SUI]
(Sydorczuk) Сидорчук Wyryki 1934, **Сидорчука** Wyryki, **Сидорчукъ** Wyryki :im. Sydorko (cerk. Isidor) [SajN, SUI]
Szkoweluk (2) Wyryki 1980, podstawa niejasna
(Szymczuk) Шимчук Wyryki 1933 :im. Szymko (:cerk. Simon)
(Tkaczuk) Ткачук Holeszów 1929 :ap. tkacz

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

Tokaruk (2) Holeszów 19822002 :ap. tokar ‘tokarz’ [SSUP]

Trochimiuk (44) Holeszów 1930, 1936, 1937, 1941, 1945, 1946, 1958, 1959, 1969, 1970, 1971, 1974, 1976, 1976, 1977, 1979, 1981, 1981, 1983, 1985, 1989, 1991, 1993, 1993, 1995, 1995, 1996, 1998, 1999, 2003, 2006, 2007, 2011 :im. Trochimko (cerk. Trofim, ukr. Trochym) [SajN, SSUP]

(**Trochimuk) Трохимук (2)** Holeszów 1937 :im. Trochimko (cerk. Trofim) [SajN, SSUP], por. **Trochimiuk**

(Ulianiuk) Улянюк Wyryki 1936 :im. Ulian (:cerk. Iulian) [SajN, SUI]

Uryniuk Hanna 1941, **Уринюк** Hanna 1944 :im. Uryna (:cerk. Irina, ukr. Oryna) [SUI, SSUP, ArkS], por. **Oryniuk**

Waseńczuk Kodeniec 2003, **Васенчук** Kodeniec 1973 :im. Waseńko (:cerk. Wasilij) [SSUP]

Wasylczuk Kodeniec 1925 :im. Wasylko, (:cerk. Wasilij) [SSUP]

Wawryszczuk (10) Kodeniec 1944, 1966, 1969, 1977, 1983, 1991, 1992 :im. Wawryszko (:cerk. Ławrentij) [SSUP, SUI]

Wawryszuk (4) Holeszów 1988, 1997, 2011 :im. Wawrysz (:cerk. Ławrentij) [SSUP, SUI]

Winniczuk (4) Holeszów 1935 ,1942, 1993 :ukr. ap. винник, pol. winnik ‘gorzelnik’ [Hrin, SSUP, SW]

(Zaniuk) Занюк (2) Hanna 1923, 1936 :im. Zań (cerk. Zinon, Zienon) [SUI, SSUP]

Zarczuk Wyryki 1998, **Зарчук (5)** Wyryki 1914, 1934, 1936, 1937, 2000, **Зарчукъ** Wyryki 1937 :im. Zarko (:cerk. Łazarij) [MalI]

(Żarczuk) Жарчук Wyryki 1906 : ap. жаркий ‘gorący; szkarłatny’ [SSUP; Hrin]

Żyhaluk (2) Kodeniec 2000, 2009 : ukr. ap. *жигало* ‘metalowy pręt do wypalania otworów w drewnie’ lub жигаль ‘żylasty, krzepki człowiek’ [Hrin].

Bibliografia

Arkuszyn Hryhorij Lewkowych, *Słownyk wariantów własnych imen piwniczno-zachidnoji Ukrajiny*, Łuck: Wołyńskyj nacionalnyj uniwersytet im. Ł. Ukrajinky, 2009.

Bednarczuk Leszek, *Stosunki etnolingwistyczne na obszarze Wielkiego Księstwa Litewskiego. Zarys problematyki*, [w:] *Dzieje Lubelszczyzny*, t. 6: *Między Wschodem a Zachodem*, cz. 4: *Zjawiska językowe na pograniczu polsko-ruskim*, red. Jerzy Bartmiński, Michał Łesiów, Lublin: LTN, 1992, s. 64.

Borek Henryk, **Szumska Urszula**, *Nazwiska mieszkańców Bytomia od końca XVI wieku do roku 1740*, Warszawa: PWN, 1976.

Czyżewski Feliks, *Antroponimia pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego w świetle inskrypcji nagrobnych.* Część 1. *Słownik nazwisk*, Lublin: Wydawnictwo Polihymnia, 2013.

Czuczka Pawło Pawłowycz, *Do pochodżennia i znaczennia ukrajińskych imennykowych utworeń z sufiksamy -uk, -czuk*, [w:] *Tezy dopowidej i powidomłeń XVII naukowoji konferencii. Serija fiłołohiczna*, Użhorod: Użhorodśkyj derżawnyj uniwersytet, 1963, s. 70–71.

Czyżewski Feliks, **Gala Sławomir**, *Zagadnienie pogranicza językowego na przykładzie nazwisk włodawskich* [w:] *Systemy onomastyczne w słowiańskich gwarach mieszanych i przej-*

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

ściowych, red. Stefan Warchoł, „Rozprawy Slawistyczne", t. 7, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1993, s. 113–136.

Dacewicz Leonarda, *Rola sufiksu -uk w kulturze nazewniczej Podlasia*, [w:] *Munuscula Linguistica. In Honorem Alexanderae Cieslikowa Oblata*, red. Kazimierz Rymut, Kraków: Instytut Języka Polskiego PAN, 2006, s. 157–162.

Dacewicz Leonarda, *Historia nazwisk na kresach północno-wschodnich Rzeczypospolitej* (*XVI–XVIII w.*), Białystok: Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, 2014.

Hrinczenko Borys Dmytrowycz, *Słowar' ukrajińskoji mowy*, t. 1–4, Kyjiw: Wydawnyctwo Akademiji Nauk Ukrajinskoji RSR, 1958.

Kaleta Zofia, *Nazwisko w kulturze polskiej*, Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, 1998.

Klemensiewicz Zenon, *Historia języka polskiego*, Warszawa: PWN, 1974.

Kojder Marcin, *Antroponimia historyczna starostwa hrubieszowskiego w XII i XVIII wieku*, „Rozprawy Slawistyczne", t. 24, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2014.

Kojder Marcin, *Imiona męskie w inskrypcjach nagrobnych wybranych cmentarzy wschodniej Lubelszczyzny*, [w:] *Cmentarze po obu stronach Bugu*, red. Hryhorij Arkuszyn, Feliks Czyżewski, Agnieszka Dudek-Szumigaj, Włodawa–Lublin: Towarzystwo Popularyzacji Piękna Polesia i Zakład Filologii Ukraińskiej UMCS, 2014, s. 203–214.

Lindert Bronisława, *Formanty -(i)uk, -czuk w językach wschodniosłowiańskich*, „Z Polskich Studiów Slawistycznych", seria 4: Językoznawstwo, Warszawa: PWN, 1972, s. 81–87.

Magda-Czekaj Małgorzata, *Wybrane typy słowotwórcze nazwisk okresu średniopolskiego w ujęciu historyczno-społecznym*, Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, 2011.

Malec Maria, *Imiona chrześcijańskie w średniowiecznej Polsce*, Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, 1994.

Red'ko Julian, *Słownyk suczasnych ukrajińskych imen*, t. 1–2, Lwiw: Naukowe Towarystwo im. T. Szewczenka, 2007.

Rymu Kazimierzt, *Staropolskie formacje na -czyk*, [w:] Kazimierz Rymut, *Szkice onomastyczne i historycznojęzykowe*, „Prace Instytutu Języka Polskiego" 118, Kraków: Wydawnictwo Instytutu Języka Polskiego PAN, 2003.

Sajewicz Michał, *Nazwiska patronimiczne z formantem -uk w powiecie hajnowskim na Białostocczyźnie na tle ogólnopolskim*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2013.

Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, t. 1, red. Filip Sulimierski, Bronisław Chlebowski, Władysław Walewski, Warszawa: Nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego, 1880.

Słownik historycznych nazw osobowych Białostocczyzny, t. 1–2, red. Zofia Abramowicz, Lilia Citko, Leonarda Dacewicz, Białystok: Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu w Białymstoku, 1998.

Sieradzki Andrzej, *Poznańskie derywaty nazwiskowe XVI–XVIII wieku*, Poznań: Wydawnictwo Rys, 2013.

Skrypnyk Hryhoriwna, **Dziatkiwśka Nina Pantełejmoniwna**, *Własni imena ludej*, Kyjiw: „Naukowa dumka", 1996.

Pobrane z czasopisma Studia Bia?orutenistyczne **http://bialorutenistyka.umcs.pl**
Data: 28/11/2026 10:11:36

Taszycki Witold, *Słowiańskie nazwy miejscowe* (*ustalenie podziału*), „Prace Komisji Językowej PAU" 1946, 29, Kraków.

Tichoniuk Bazyli, *Imiona i ich formy na pograniczu polsko-białoruskim od XVI wieku do roku 1839*, Zielona Góra: Wydawnictwo WSP w Zielonej Górze, 2000.

Trijniak Iwan Iwanowycz, *Słownyk ukrajińskych imen*, Kyjiw: Wydawnyctwo „Dowira", 2005.

Tymczenko Jewhen Konstiantynowycz, *Materiały do słownika pysemnoji ta knyżnoji ukrajińskoji mowy XV–XVIII stolitt'*, kn. 1–2, Kyjiw: Wydawnyctwo Instytutu ukrajinskoji mowy NANU, 2002.

Warchoł Stefan, *Specyfika gwar mieszanych i przejściowych na terenach etnicznie zróżnicowanych* [w:] *Gwary mieszane i przejściowe na terenach słowiańskich*, red. Stefan Warchoł, „Rozprawy Slawistyczne", t. 6, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 1993, s. 349–354.

Wolnicz-Pawłowska Ewa, *Osiemnastowieczne imiennictwo ukraińskie w dawnym województwie ruskim*, Wrocław: Ossolineum, 1978.

Wolnicz-Pawłowska Ewa, **Szulowska Wanda**, *Antroponimia polska na Kresach południowo-wschodnich*: *XV–XIX wiek*, Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, 1998.

Wolnicz-Pawłowska Ewa, *Antroponimia łemkowska na tle polskim i słowackim* (*XVI–XIX wiek*), Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy, 1993.

Streszczenie

W artykule analizie poddano nazwiska patronimiczne z formantem *-uk* w inskrypcjach nagrobnych na wybranych cmentarzach z terenu południowego Podlasia. Badane inskrypcje pochodzą z dwóch stuleci (XX i XXI wieku) i datowane są na lata 1905–2011. Z inskrypcji nagrobnych pochodzących z cmentarzy w Bereściu, Hannie, Holeszowie, Kodeńcu i Wyrykach wydobyto 372 poświadczenia nazwisk patronimicznych z formantem -uk, zapisanych w języku polskim (alfabetem łacińskim) oraz ukraińskim (w różnych rodzajach cyrylicy).

Słowa kluczowe: nazwiska patronimiczne, pogranicze polsko-wschodniosłowiańskie, inskrypcje nagrobne

Summary

The paper analyzes patronymic surnames with suffix *-uk* in tombstone inscriptions on selected cemetery on southern Podlasie region. The studied inscriptions are dated as covering two centuries: from the 20th to the 21st centuries (the limitary dates being: 1905 and 2011). In the tombstone inscriptions from cemetery in Bereść, Hanna, Holeszów, Kodeniec and Wyryki 372 attestations of patronymic surnames with suffix -uk were collected, written in Polish (Roman script) and in Ukrainian (in different varieties of the Cyrillic script).

Keywords: patronymic surname, the Polish-Eastern Slavic borderland, tombstone inscription